

Kontakt:

Henrik Götesson

henrik.gotesson@srf.nu

Kulturdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Svar på remiss angående "Låt fler forma framtiden" betänkande av 2014 års demokratiutredning (SOU 2016:5), Ku2016/00088/D.

Synskadades Riksförbund, SRF, lämnar härmed synpunkter på delar i betänkandet Låt fler forma framtiden (SOU 2016:5).

Synskadades Riksförbund välkomnar att demokratiutredningen speciellt belyser möjligheterna till inflytande och delaktighet för förtroendevalda och medborgare med funktionsnedsättning.

Det gäller inte minst de förslag kring hur synskadade (personer med blindhet eller svår synnedsättning) ska kunna genomföra personval utan att röja sin valhemlighet (sid. 591 ff och 604 ff).

Vi instämmer också i att kommunernas och landstingens funktionshindersråd behöver stärkas och att förutsättningarna måste förändras så att fler unga personer kan få inflytande i politiken genom rådets arbete (sid. 615 ff).

Vi välkomnar även förslaget om att demokratisk delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning ska utgöra ett eget mål i regeringens kommande funktionshindersstrategi (sid. 603 f). Det är ytterst väsentligt att delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning får en naturlig plats i den allmänna diskussionen om möjligheten att utöva inflytande som förtroendevald. Det gäller även möjligheterna att påverka beslutsfattare som enskild individ eller tillsammans med andra.

Perspektiv vi saknar

Blindhet eller svår synnedsättning är ett mycket stort informationshinder. Det ställer extra krav på e-förvaltningen, på stöd till användare och på att riksdag, landsting och kommuner har rutiner för att snabbt göra handlingar tillgängliga för förtroendevalda. För synskadade kan det handla om att få handlingar på punktskrift, inlästa, i uppförstorad text eller i en elektronisk form som gör handlingarna läsbara med de skärmläsningsprogram den synskadade individen kan hantera. Vi saknar dessa perspektiv i utredningen, även om dålig tillgänglighet till information nämns kortfattat.

Vidare är det ofta mycket svårt för synskadade personer att få ledsagning. Det minskar möjligheten till deltagande. Det gäller både för förtroendevalda och för enskilda medborgare. Oflexibla färdtjänstregler kan också utgöra ett allvarligt hinder för deltagande i olika möten, både vad gäller att ta sig till och från mötet. Exempelvis kan förbeställningskrav och dålig tidpassning inom färdtjänsten innebära att individer avstår från att delta i möten.

Forum där unga personer kan påverka måste vara möjliga att delta i även för blinda och personer med synnedsättning. Slutligen anser vi att organisationer som företräder personer med vissa svåra funktionsnedsättningar, däribland blindhet och svår synnedsättning alltid ska ha rätt att nominera representanter till funktionshindersråden.

Nedan utvecklar vi våra synpunkter.

14 Ungas delaktighet och inflytande

Synskadades Riksförbund ser positivt på förslaget om att satsa på ett fokus för att bjuda in unga människor till den lokala demokratin. Vi vill dock poängtera vikten av att det måste finnas förutsättningar för unga med funktionsnedsättning att kunna delta i det politiska beslutsfattandet. Den fysiska tillgängligheten och orienterbarheten i de lokaler som används måste beaktas. Synskadade måste kunna ta del av handlingar på ett läsbart sätt (punktskrift, inlästa, i uppförstorad text eller i en elektronisk form som gör handlingarna läsbara med de skärmläsningsprogram den synskadade individen kan hantera). Mötesformerna måste fungera för synskadade. Vid föredragningar med bildvisning måste bilderna syntolkas.

14.8.2 Ungas deltagande i beslutsfattande i kommuner och landsting

Synskadades Riksförbund ser positivt på ansatsen att öka ungas deltagande i beslutsfattande i kommuner och landsting. Kommuner och landsting bör intensifiera arbetet med att skapa inflytandeforum, som ungdomsråd eller motsvarande. Forumen måste vara representativa för kommun eller landsting och särskilda satsningar måste göras för att få med unga med funktionsnedsättning. I vissa landsting skapas råd för unga med funktionsnedsättning och det kan vara bra när det gäller specifika frågor kring exempelvis habilitering. Det finns dock en fördel med att unga med funktionsnedsättning finns med i den allmänna beslutsprocessen. Det måste finnas förutsättningar så att unga med synnedsättning kan delta i möten och ta del av information på ett läsbart sätt.

Vi anser att dessa aspekter ska finnas med i ett regelverk kring hur ungas perspektiv ska beaktas inom landsting och kommun.

14.8.4 Öka skolelevers kunskaper om formerna för medborgerligt inflytande

Skolorna har ett viktigt uppdrag när det gäller att öka elevers kunskap om demokratiska processer. Förutom att träffa företrädare för politiska partier på lokal nivå skulle företrädare för funktionshinderorganisationer kunna bjudas in för att informera om lokalt påverkansarbete. Ett liknande upplägg skulle med fördel kunna användas vid universitet och högskolor.

Funktionshinderorganisationerna spelar en stor roll när det gäller medborgares inflytande i det politiska beslutsfattandet. Att få med funktionshinderorganisationer lyfter även aspekten om mänskliga rättigheter och allas lika värde.

15 Delaktighet och inflytande för personer med funktionsnedsättning

15.4 Politiskt inflytande och delaktighet

Utredningen genomsyras av att digital kommunikation ska vara ett viktigt verktyg i syfte att öka det demokratiska deltagandet.

vi saknar en analys kring möjligheterna för blinda och personer med svår synnedsättning att nyttja e-förvaltningen. För att även synskadade

personer ska kunna delta på lika villkor krävs att offentliga webbplatser och mobilappar är tillgängliga och användarvänliga. Statliga myndigheter måste garantera en tillgänglig e-förvaltning. Kommuners och landstings webbplatser och e-tjänster ska också uppfylla tillgänglighets- och användbarhetskrav. En bra utgångspunkt är Post- och telestyrelsens (PTS) rekommendationer, www.webbriktlinjer.se. Tillgängligheten ska även innefatta appar för mobiltelefoner och surfplattor (jfr även EU:s webbtillgänglighetsdirektiv som väntas träda i kraft inom kort).

Enligt en TNS Sifundersökning från 2015 med 1001 intervjuade medlemmar i Synskadades Riksförbund har var fjärde synskadad i undersökningen aldrig använt internet. Mer än hälften upplever mycket stora problem på grund av otillgänglighet och svårigheter att använda sina hjälpmedel. Dessa problem finns oavsett ålder.

Användarna måste också ges möjlighet att inhämta nödvändiga kunskaper kring att hantera sin utrustning (exempelvis datorer, mobiler och surfplattor) och tillhörande hjälpmedel (såsom förstoring, talsyntes och punktskriftsdisplay). För detta krävs resurser till speciellt stöd. Det rör sig ofta om individuella utbildningsinsatser och support med kunskaper om att använda teknik tillsammans med synhjälpmedel.

Här har landstingen ett stort ansvar inom ramen för syncentralernas habiliterings- och rehabiliteringsverksamhet. Eftersom vi upplever stora brister och skillnader i landet bör ett förtydligande göras i hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) där demokratiaspekten och rätten att ta del av samhällsinformation bör belysas.

Aktörer som tillhandahåller informationstjänster, såsom kommuner och landsting, bör också erbjuda anpassad support för användare med blindhet och svår synnedsättning.

Synskadades Riksförbund vill också se en fortsättning på det lyckade projektet med nationell IT-support för bland andra synskadade, som drevs av dåvarande Hjälpmedelsinstitutet. Användarna kunde ringa ett speciellt nummer och få grundläggande stöd och support.

Gällande e-tjänster och webbportaler bör speciella guider för den som använder hjälpmedel alltid finnas.

15.5.2 Hinder för medverkan

Enligt en enkät från SCB om de folkvaldas villkor från 2015, som utredningen refererar till, upplever 83 procent av de tillfrågade att de inte har några problem att ta del av handlingarna. Det har också i hög utsträckning gått att få hjälpmedel, såsom datorer, mobiler och surfplattor. Samtidigt visar undersökningen på att en större andel bland dem som valt att hoppa av sina förtroendeuppdrag har haft problem att ta del av handlingar.

I kontakter med förtroendevalda med blindhet och svår synnedsättning som Synskadades Riksförbund har, framkommer ofta stora svårigheter att ta del av handlingar för denna grupp. Riksdag, kommuner och landsting måste, genom lagstiftning, ha skyldighet att upprätta rutiner kring att snabbt kunna framställa handlingar som är tillgängliga för förtroendevalda med synskada. Även sekretessbelagda handlingar ska omfattas (jfr även avsnitt 15.7.4 sid. 612).

Det skulle exempelvis kunna ske genom att handlingarna görs tillgängliga via Myndigheten för tillgängliga mediers (MTM:s) distributionssystem.

Det finns också flera exempel på kommunala webbportaler där de flesta handlingar läggs ut elektroniskt och där tillgängligheten är god.

En undersökning som belyser hinder och möjligheter för synskadade att ta del av handlingar och utöva sitt förtroendeuppdrag bör genomföras.

15.7.3 Rätt till särskilt stöd och särskild service vid genomförandet av politiska förtroendeuppdrag

Utredningen belyser på ett bra sätt vikten av att kunna få ledsagning i samband med förtroendeuppdrag. Vi vill i det här sammanhanget belysa att personer med blindhet och svår synnedsättning ofta har svårt att överhuvudtaget beviljas ledsagning. Vi vill därför understryka vikten av att rätt till ledsagning i samband med förtroendeuppdrag förtydligas i socialtjänstlagen (2001:453) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (1993:387).

Även den som inte kan lämna in en folkmotion till följd av otillgänglighet eller bristande kunskaper gällande hjälpmedel måste kunna få hjälp inom ramen för ledsagningen.

15.7.7 Funktionshindersråd bör finnas i alla kommuner och landsting

Synskadades Riksförbund välkomnar utredningens slutsats om att representationen i kommunernas och landstingens funktionshindersråd måste breddas. Samtidigt är det viktigt att vissa funktionsnedsättningar som är ytterst påtagliga för individers möjligheter till full delaktighet och som leder till speciella behov alltid finns representerade i råden och att organisationer som företräder dessa grupper får nominera representanter (jfr FN-konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, artiklarna 4:3 och 33:3). Vår bestämda uppfattning är att synskada är en mycket specifik funktionsnedsättning och att synskadade därför alltid måste ges plats i funktionshindersråden. Då Synskadades Riksförbund, SRF, är landets främsta företrädare för synskadade så är det logiskt att det ska vara SRF som nominerar de synskadade representanterna till dessa råd.

SYNSKADADES RIKSFÖRBUND

Håkan Thomsson, förbundsordförande